

ВПЛИВ ФІСКАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ НА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У КРАЇНАХ ЄС І В УКРАЇНІ

©2022 МЕЛЬНИК В. М., РУДЕНКО В. В.

УДК 336.225.6:658.152:061.1ЄС (477)
JEL Classification: E62; F02; G38; H22; H32

Мельник В. М., Руденко В. В.

Вплив фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні

Фіскальний механізм, який слугує засобом реалізації фіскальної політики, завдяки організації фіскальних відносин шляхом зміни механізмів формування надходжень і витрат бюджету спрямовує встановлені фіскальні взаємозв'язки, управляє каналами проходження та напрямками фіскальних потоків, уточнює пропорції розподілу фінансових ресурсів і, таким чином, забезпечує регулювання інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання. Для України в контексті її євроінтеграційних прагнень дослідження впливу ключових елементів фіскального механізму на здійснення інвестицій підприємств у країнах ЄС набуває особливої актуальності. Тому метою статті є формування цілісного уявлення про елементи фіскального механізму, які обумовлюють зміни в інвестиційних процесах на мікрорівні в країнах ЄС і в Україні, а також проведення кореляційно-регресійного аналізу для виявлення кількісного впливу фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання. У ході дослідження розглянуто вітчизняну та європейську практику оподаткування підприємств, здійснено розрахунок загального податкового навантаження на юридичних осіб, здійснено оцінку масштабів надання капітальних трансфертів і державних гарантій для підприємств у країнах ЄС і в Україні. Також проведено кореляційно-регресійний аналіз впливу елементів фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні, який засвідчив, що найбільший вплив на здійснення інвестицій підприємств здійснювали масштаби оподаткування підприємств, а також їх узагальнене податкове навантаження. Оскільки капітальні трансферти та державні гарантії надавалися лише окремим юридичним особам, то значного впливу на загальні інвестиції підприємств у країнах ЄС і в Україні вони не мали. У результаті дослідження встановлено, що в Україні для забезпечення інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання необхідно враховувати досвід країн ЄС та вдосконалювати ті елементи фіскального механізму, які мають найбільший регулювальний вплив на інвестиції. Такою складовою фіскального механізму виступають податки, особливо в частині ефективного надання податкових пільг.

Ключові слова: фіскальний механізм, інвестиційний розвиток, податки з підприємств, податкове навантаження, капітальні трансферти, державні гарантії.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2022-2-145-162>

Рис.: 3. **Табл.:** 6. **Формул.:** 1. **Бібл.:** 29.

Мельник Віктор Миколайович – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-методичного центру з питань якості освіти (вул. Металістів, 5а, Київ, 03057, Україна)

E-mail: melnik_viktor@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7439-1564>

Researcher ID: <https://publons.com/wos-op/researcher/3721809/viktor-melnyk/>

Scopus Author ID: 57216541712

Руденко Вікторія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри фінансів імені В. М. Федосова, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: vitarudenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4911-7600>

Researcher ID: <https://publons.com/wos-op/researcher/2119079/viktoriiia-rudenko/>

Scopus Author ID: 57219243864

UDC 336.225.6:658.152:061.1ЄС (477)
JEL Classification: E62; F02; G38; H22; H32

Melnyk V. M., Rudenko V. V. The Influence of the Fiscal Mechanism on the Investment Development of Economic Entities in the EU Countries and in Ukraine

The fiscal mechanism, which serves as a means of implementing fiscal policy, through the organization of fiscal relations by changing the mechanisms for the formation of budget revenues and expenditures, directs established fiscal relations, manages the channels of passage and directions of fiscal flows, clarifies the proportions of the distribution of financial resources and, thus, ensures the regulation of investment development of economic entities. For Ukraine, in the context of its European integration aspirations, the study of the influence of key elements of the fiscal mechanism on the implementation of investments of enterprises in the EU countries is of particular relevance. Therefore, the article is aimed at forming a holistic view of the elements of the fiscal mechanism that lead to changes in investment processes at the micro level in the EU countries and in Ukraine, as well as conducting a correlation-regression analysis to identify the quantitative impact of the fiscal mechanism on the investment development of economic entities. In the course of the research, both the national and the European practice

of taxation of enterprises was considered, the total tax burden on legal entities was calculated, the scale of capital transfers and government guarantees for enterprises in the EU countries and in Ukraine was assessed. Also, a correlation-regression analysis of the influence of elements of the fiscal mechanism on the investment development of economic entities in the EU and Ukraine was carried out, which showed that the greatest influence on the implementation of investments of enterprises was carried out by the scale of taxation of enterprises, as well as their generalized tax burden. Since capital transfers and government guarantees were provided only to individual legal entities, they did not have a significant impact on the total investments of enterprises in the EU countries and in Ukraine. As a result of the research, it is determined that in Ukraine, in order to ensure the investment development of economic entities, it is necessary to take into account the experience of the EU countries and improve those elements of the fiscal mechanism that have the greatest regulatory impact on investments. Such a component of the fiscal mechanism are taxes, especially in terms of effective provision of tax benefits.

Keywords: fiscal mechanism, investment development, taxes from enterprises, tax burden, capital transfers, government guarantees.

Fig.: 3. **Tabl.:** 6. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 29.

Melnyk Viktor M. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Director of the Educational and Methodical Center on Questions of Quality Educational (5a Metalistiv Str., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: melnik_viktor@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7439-1564>

Researcher ID: <https://publons.com/wos-op/researcher/3721809/viktor-melnyk/>

Scopus Author ID: 57216541712

Rudenko Viktoriia V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree of the Department of Finance named after V. M. Fedosov, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: vitarudenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4911-7600>

Researcher ID: <https://publons.com/wos-op/researcher/2119079/viktoriia-rudenko/>

Scopus Author ID: 57219243864

Вступ. У сучасних умовах держави використовують фіскальний механізм з метою реалізації фіскальної політики, яка покликана не тільки визначати джерела формування й напрями використання бюджетних ресурсів, а й впливати на інвестиційні процеси на мікрорівні. Від правильного вибору та ефективного використання різних елементів фіскального механізму залежить інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання. Тому наразі актуалізуються питання кількісного аналізу взаємозв'язку складових фіскального механізму та інвестицій підприємств в контексті євроінтеграційних прагнень України. Адже розуміння кількісного впливу фіскального механізму на інвестиційну діяльність юридичних осіб необхідне для розробки обґрунтованих фіскальних рішень, які сприятимуть досягненню інвестиційних цілей та не призведуть до катастрофічного зменшення податків, збільшення бюджетних видатків або зростання державного боргу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню впливу фіскального механізму на інвестиційний розвиток підприємств у вітчизняній науковій літературі присвячено чисельну кількість праць. Так, Л. Амбрик, А. Макаренко, А. Нікулін, В. Кміть, Д. Шугайло, В. Письменний акцентували свою увагу на регулюванні інвестиційних процесів за допомогою податків. Оцінкою податкового навантаження юридичних осіб у контексті активізації інвестиційної діяльності займалися О. Тимченко, Т. Пентко, Т. Лункіна, Ю. Щербина, О. Буцька, Т. Пономарьова, Т. Чала. Питання взаємозв'язку державних гарантій та інвестицій вивчали О. Карапетян, Ю. Коренюк, О. Дмитрик, К. Токарева.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень щодо окремих складових фіскального механізму та їх

впливу на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання, у них присутні тільки окремі елементи кількісного аналізу такого впливу, які дозволяють лише опосередковано й фрагментарно судити про взаємозв'язок фіску та інвестицій.

Метою статті є формування цілісного уявлення про елементи фіскального механізму, які обумовлюють зміни в інвестиційних процесах на мікрорівні в країнах ЄС і в Україні, а також проведення кореляційно-регресійного аналізу для виявлення кількісного впливу фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання.

Дослідження проводилось як логічний процес, що охоплював два основних етапи – теоретичний і емпіричний. Теоретичний етап дослідження полягав у зборі, систематизації та узагальненні фактів щодо впливу елементів фіскального механізму на інвестиційну діяльність підприємств у країнах ЄС і в Україні. На цьому етапі розглянуто вітчизняну та європейську практику оподаткування підприємств, здійснено розрахунок загального податкового навантаження на юридичних осіб, проведено оцінку масштабів надання капітальних трансфертів і державних гарантій для підприємств. Емпіричний етап дослідження передбачав кореляційно-регресійний аналіз впливу елементів фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні з пізнанням і формулюванням відповідних висновків.

Виклад основного матеріалу й отриманих наукових результатів. Фіскальний механізм у всій сукупності своїх елементів може чинити вплив на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання. Причому фіскальний механізм ми розглядаємо як поєднання різних механізмів нижчого порядку, провідна роль серед яких належить

механізму формування доходів бюджету, механізму здійснення видатків бюджету та механізму державного кредиту [1, с. 75]. Ключовим елементом механізму формування доходів бюджетів виступають податки, які безпосередньо зменшують або збільшують фінансові можливості суб'єктів господарювання до здійснення інвестицій, а також формують соціально-психологічні умови, які стимулюють або стримують інвестиційну активність підприємств. У складі елементів механізму здійснення видатків бюджетів безпосередній вплив на інвестиційну активність юридичних осіб здійснюють капітальні трансферти, які надаються підприємствам (установам, організація). 3-поміж елементів механізму державного кредиту розглядаємо державні гарантії, що надаються суб'єктам господарювання для забезпечення їхнього інвестиційного розвитку.

Україна обрала шлях євроінтеграції, тому дослідження впливу складових фіскального механізму на інвестиційну активність господарюючих одиниць варто здійснювати у порівнянні з країнами ЄС. Це дасть можливість не лише визначити національну специфіку функціонування фіскального механізму, а й уможливити запозичення провідного досвіду європейських держав для вдосконалення його складових у частині регулювання інвестиційних процесів.

Як уже зазначалося, пріоритетну роль у фіскальному механізмі регулювання інвестиційних процесів на мікрорівні у будь-якій країні відіграють податки, адже, на відміну від капітальних трансфертів і державних гарантії,

оподаткуванням охоплені абсолютно всі суб'єкти господарювання.

У цілях цього дослідження усі податки, що сплачують підприємства, ми розділимо на кілька умовних груп:

- 1) податки на прибутки та приріст капіталу, які охоплюють податок на прибуток, податок на приріст капіталу та спеціальний режим оподаткування для судноплавних компаній – схему тоннажного податку;
- 2) податкові платежі соціального характеру, які включають уніфікований або диференційовані внески роботодавців на різні види соціального страхування (медичне, пенсійне, на випадок втрати працездатності, на випадок безробіття, на випадок нещасного випадку на виробництві тощо);
- 3) непрямі податки, до яких відносяться податок на додану вартість, акцизний податок і мито;
- 4) майнові податки, які містять податки на рухоме та нерухоме майно, а також податки на передачу майна;
- 5) інші податки, які охоплюють зазвичай податкові платежі екологічного, рентного й адміністративного характеру.

Податок на прибуток сплачують українські та європейські підприємства з прибутку від основної діяльності та прибутку від неосновної діяльності (дивідендів, процентів, роялті, оренди тощо) (табл. 1). Для судноплавних компаній в окремих країнах ЄС запроваджено схему тоннажного податку.

Таблиця 1

Податок на прибуток і схема тоннажного податку в країнах ЄС і в Україні

Країна	Прибуток від основної діяльності	Прибуток від неосновної діяльності	СТП
1	2	3	
Австрія	25% БО	25% БО	-
Бельгія	25% БО (20% БО для МСП з прибутком до 100000 євро)	25% БО	-
Болгарія	10% БО (15% БО для організаторів офлайн азартних ігор)	10% БО	+
Греція	22% БО (29% БО для кредитних установ)	22% БО	+
Данія	22% БО	22% БО	+
Естонія	20% БО	20% БО	-
Ірландія	12,5% БО	25% БО	-
Іспанія	25% БО (15% для новостворених підприємств)	25% БО	-
Італія	24% БО (податок на прибуток) та 3,9% БО (регіональний виробничий податок)	24% БО та 3,9% БО	+
Кіпр	12,5% БО	12,5% БО	+
Латвія	25% БО	20% БО	-
Литва	15% БО (0% або 15% БО для МСП, морських і с/г підприємств за певних умов)	15% БО	-
Люксембург	податок на прибуток: 15% БО (до 175000 євро); 26250 євро + 31% БО понад 175000 євро (від 175000 до 200001 євро); 17% БО (від 200001 євро); солідарний податок: 7% БО; муніципальний податок на підприємницьку діяльність: ставки залежать від муніципалітету	15% БО	-
Мальта	35% БО	15 або 35% БО	+

Закінчення табл. 1

1	2	3	
Нідерланди	корпоративний податок: 25,8% БО (15% БО до 395000 євро); торговельний податок: 3,5% БО + ставка муніципального податку від 8,75 до 20,3% БО	25,8% БО	+
Німеччина	15,825% БО	15,825%	-
Польща	19% БО (9% БО для новостворених і МСП до 2000000 євро)	19% БО	-
Португалія	21% БО (17% БО для МСП до 25000 євро) + додаткові регіональні й місцеві прибуткові податки	21% БО	-
Румунія	16% БО (5% для прибутку від нічних клубів і азартних ігор; 1 або 3% БО для новостворених і мікрокомпаній)	16% БО	-
Словаччина	21% БО	21% БО	-
Словенія	19% БО	19% БО	+
Угорщина	9% БО (31% БО для постачальників енергії) + максимум 2% БО місцевого податку на підприємницьку діяльність	9% БО	-
Фінляндія	20% БО	20% БО	-
Франція	25% БО (15% БО для МСП для прибутку до 38120 євро)	25% БО	-
Хорватія	18% БО (10% для платників податків, доходи яких у податковому періоді менше 7,5 млн. грн.)	15% БО	-
Чехія	19% БО	19% БО	-
Швеція	20,6% БО	20,6% БО	-
Україна	18% БО (існують додаткові ставки 0, 3, 10, 30% для окремих видів доходів і 9% БО для резидентів Дія Сіті)	18% БО	-

Джерело: складено авторами на основі [2]

Примітка: БО – база оподаткування; СТП – схема тоннажного податку; МСП – малі й середні підприємства)

Здебільшого країни ЄС мають пропорційні ставки податку на прибуток, які є нейтральними як до розміру об'єкта оподаткування, так і до сфери діяльності платника податку. Виключення становить Люксембург, де запроваджена малопрогресивна ставка. В окремих європейських державах (Бельгія, Іспанія, Литва, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Франція, Хорватія) діють знижені податкові ставки для новостворених, малих і середніх підприємств. У країнах ЄС, що мають вихід до моря (Болгарія, Греція, Данія, Італія, Кіпр, Мальта, Нідерланди, Словенія), впроваджено схему тоннажного податку. Остання дозволяє визначити ймовірний дохід на основі чистого тоннажу відповідних суден, розподіленого на фактичні дні відвантаження (тоннажний дохід). Помірні ставки податку на прибуток та застосування схеми тоннажного податку свідчать про те, що європейські країни використовують цей податок не як фіскальний, а як регулювальний інструмент, який дає змогу впливати на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання.

В Україні хоча і діє відносно невелика 18%-відсоткова основна пропорційна ставка податку на прибуток, проте запроваджено також додаткові ставки для окремих видів доходів (від страхування, від провадження букмекерської діяльності, діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор), які застосовуються одночасно із основною податковою ставкою. Така ситуація пов'язана із тим, що отримання прибутку в ігровому або страховому бізнесі супроводжується мінімальними затратами та невеликими підприємницькими зусиллями, тому окремі види доходів

даних видів бізнесу підлягають додатковому оподаткуванню. Крім того, в Україні для операцій резидентів Дія Сіті – платників податку на прибуток на особливих умовах, діє аналог податку на виведений капітал за ставкою 9 %.

Варто додати, що в окремих країнах ЄС справляються специфічні податки, що мають базу оподаткування прибуток підприємств. Так, в Іспанії діє місцевий податок на підприємницьку та професійну діяльність, який не може перевищувати 15 % передбачуваного середнього прибутку від такої діяльності. В Італії справляється податок на реорганізацію за прогресивними ставками від 12 % до 16 % від збільшення вартості активів реорганізованого підприємства. У Фінляндії запроваджений податок на суспільне мовлення, який становить 140 євро на рік, якщо оподатковуваний прибуток підприємства становить менше 50000 євро, 140 євро та 0,35 % від оподаткованого прибутку від 50000 до 868000 євро та 3000 євро, якщо оподатковуваний прибуток підприємства складає понад 868000 євро. На Кіпрі стягується спеціальний оборонний внесок із незвільнених від дивідендів доходів, «пасивних» процентних доходів та доходів від оренди, отриманих підприємствами-резидентами [2]. В Україні подібні податки відсутні.

В окремих країнах ЄС діють спеціальні режими оподаткування мікропідприємств, що покликані стимулювати їх інвестиційний розвиток. Так, у Румунії мікропідприємством вважається таке, що мало максимальний дохід на кінець попереднього року в 1 мільйон євро. Ставка податку на прибуток для таких підприємств складає: 1 % – для

мікропідприємств з одним або кількома працівниками та 3 % – для мікропідприємств без працівників. У Латвії мікропідприємством (за винятком товариства з обмеженою відповідальністю) є таке, що в календарному році планує отримати дохід менше 25000 євро. Ставка податку нижче цього показника становить 25 % та враховує податки на заробітну плату, податкові платежі на підприємницькі ризики та податок на прибуток, тоді як ставка податку вище цього показника становить 40 % [2].

В Україні також запроваджено спрощену систему оподаткування для мікропідприємств, яка передбачає сплату єдиного податку, що замінює сплату податку на прибуток підприємств, а також за певних умов податку на додану вартість, податку на майно в частині земельного податку та рентної плати за спеціальне використання водних ресурсів. Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути суб'єкти господарювання, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, тоді як платниками єдиного податку четвертої групи можуть бути юридичні особи незалежно від організаційно-правової форми, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків [3]. У країнах ЄС (Австрія, Польща, Франція, Угорщина, Чехія) в останні роки відмовляються від спеціальних режимів оподаткування мікробізнесу через їх використання з метою ухилення від оподаткування. При цьому, як зазначає Амбрик Л. П., у європейських країнах існують інші стимули для здійснення інвестицій мікропідприємствами, але вони функціонують у межах загальної системи оподаткування [4, с. 32].

У країнах ЄС до прибуткового оподаткування відносять податок з утриманням у джерела виплати, який стягується з суб'єкта господарювання, що здійснює виплату доходів (дивіденди, проценти, роялті) на користь отримувача доходів (резидента чи нерезидента). Проте в Угорщині взагалі не застосовується податок, що утримується у джерела виплати, тоді як в Латвії, Литві, Словенії, Угорщині, Швеції такий податок не застосовується тільки до доходів резидентів із джерелом походження в іншій країні. В решті країн ЄС цей податок сплачують суб'єкти господарювання як резиденти, так і нерезиденти. Податковий кодекс України не містить поняття «податок, що утримується у джерела виплати» [3].

Однак на практиці ним називають податок на доходи нерезидентів із джерелом походження з України. Причому доходи нерезидента у вигляді пасивних доходів (проценти, дивіденди, роялті) підлягають оподаткуванню за ставкою в розмірі 15 %, якщо інше не встановлено правилами міжнародного договору, чинного на дату виплати такого доходу [3].

Також у країнах ЄС виокремлюють оподаткування приросту капіталу, яке зазвичай здійснюється за базовими ставками податку на прибуток підприємств. Проте у деяких державах, зокрема в Ірландії та на Кіпрі, запроваджено окремий податок на приріст капіталу. В Україні приріст капіталу розглядається як звичайний дохід і оподатковується за звичайною ставкою податку на прибуток підприємств.

Податкові платежі соціального характеру є важливим елементом оподаткування суб'єктів господарювання, масштаби яких залежать від соціальної політики держави. Страхові соціальні внески для роботодавців країн ЄС та України нами узагальнено та відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Страхові соціальні внески із роботодавців у країнах ЄС і в Україні

Країна	Масштаби оподаткування
1	2
Австрія	≈ 18,12% БО
Бельгія	≈ 27,00% БО
Болгарія	від 18,72 до 19,62% БО
Греція	22,54% БО
Данія	13921,6 датських крон на рік
Естонія	33% БО
Ірландія	11,05% БО
Іспанія	29,90% БО + змінна ставка для нещасних випадків на виробництві
Італія	≈ 30% БО
Кіпр	8,3% БО
Латвія	20,77% і 23,59% БО
Литва	1,45-2,71% (в окремих випадках 2,17-3,43%) БО
Люксембург	12,15-15,20% БО
Мальта	10% БО + фіксована надбавка для високої заробітної плати
Нідерланди	7027 і 10012 євро на рік
Німеччина	19,445% БО + змінна ставка для нещасних випадків на виробництві

1	2
Польща	19,48-22,14% БО
Португалія	23,75% БО + змінна ставка для нещасних випадків на виробництві
Румунія	6,25 і 10,25% БО
Словаччина	35,2% БО
Словенія	16,10% БО
Угорщина	13% БО
Фінляндія	≈ 20,66% БО
Франція	45% БО
Хорватія	16,5% БО
Чехія	33,8% БО
Швеція	31,42% БО
Україна	22% БО

Джерело: складено авторами на основі [2]

Примітка: БО – база оподаткування

Зазначимо, що серед країн ЄС тільки в Естонії страхові соціальні внески сплачують лише роботодавці, в решті держав сплата податкових платежів соціального характеру рівномірно розподілена між роботодавцями та найманими працівниками. В Україні з 2011 р. суб'єкти господарювання – роботодавці сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для забезпечення захисту прав застрахованих найманих працівників на отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Однак у нашій державі, на відміну від країн ЄС, тягар сплати цього внеску несуть виключно роботодавці, що призводить до значної тінізації фонду оплати праці та ухилення від оподаткування. Тому в Україні необхідно використати досвід країн ЄС та повернутися до рівномірного розподілу податкового навантаження між працівником і роботодавцем, що, на думку Макаренка А. П. і Нікуліна А. В., не вплине ані на витрати підприємств, аде

оподатковується реальний фонд оплати праці, ані на доходи працівників, який отримують реальну заробітну плату. Зміниться тільки розмір нарахованої заробітної плати, яку необхідно збільшити на обсяг коштів, що витрачаються наразі на сплату єдиного соціального внеску [5, с. 17].

Суб'єкти господарювання в країнах ЄС і в Україні є платниками непрямих податків, зокрема, податку на додану вартість, акцизного податку та мита. Податок на додану вартість сплачується у всіх країнах ЄС за уніфікованим порядком, відрізняються лише його ставки. Акцизний податок також діє у всіх країнах ЄС та оподатковує стандартні підакцизні товари (енергетичні продукти та електроенергія; спирт та алкогольні напої, тютюнові вироби), а також ті товари, які держава вважає за доцільне віднести до підакцизних. Мито справляється у всіх країнах ЄС з товарів, які перетинають митні кордони держав. Ставки податку на додану вартість та підакцизні товари в країнах ЄС і в Україні узагальнено та відображено в табл. 3

Таблиця 3

Основні непрямі податки в країнах ЄС і в Україні

Країна	ПДВ	Акцизний податок
1	2	3
Австрія	Базова: 20% БО; знижені: 10 і 13% БО	СПТ
Бельгія	Базова: 21% БО; знижені: 0, 6 і 12% БО	СПТ + безалкогольні напої і кава
Болгарія	Базова: 20% БО; знижені: 0 і 9% БО	СПТ
Греція	Базова: 24% БО; знижені: 6 і 13% БО	СПТ + бавовна, кава
Данія	Базова: 25% БО; знижені: 0, 6 і 12% БО	СПТ + шоколад, солодощі, кава, морозиво, безалкогольні напої, парфумерні та туалетні вироби, цукор, чай, електричні лампочки, одноразовий посуд, пакети, шини тощо
Естонія	Базова: 20% БО; знижені: 0 і 9% БО	СПТ
Ірландія	Базова: 23% БО; знижені: 0, 9 і 13,5% БО	СПТ
Іспанія	Базова: 21% БО; знижені: 4 і 10% БО	СПТ
Італія	Базова: 22% БО; знижені: 4, 5 і 10% БО	СПТ

1	2	3
Кіпр	Базова: 19% БО; знижені: 5 і 9% БО	СПТ + транспортні засоби
Латвія	Базова: 21% БО; знижені: 0, 5 і 12% БО	СПТ + окремі безалкогольні напої і кава
Литва	Базова: 21% БО; знижені: 0, 5 і 9% БО	СПТ + вугілля
Люксембург	Базова: 17% БО; знижені: 3, 8 і 14% БО	СПТ
Мальта	Базова: 18% БО; знижені: 5 і 7% БО	СПТ + послуги мобільного зв'язку
Нідерланди	Базова: 21% БО; знижені: 0 і 9% БО	СПТ + безалкогольні напої, викиди
Німеччина	Базова: 19% БО; знижені: 7% БО	СПТ + кава
Польща	Базова: 23% БО; знижені: 0, 5 і 8% БО	СПТ + транспортні засоби, вугілля
Португалія	Базова: 23% БО; знижені: 6 і 13% БО	СПТ + безалкогольні напої, транспортні засоби
Румунія	Базова: 19% БО; знижені: 5 і 9% БО	СПТ
Словаччина	Базова: 20% БО; знижені: 10% БО	СПТ + вугілля
Словенія	Базова: 22% БО; знижені: 5 і 9,5% БО	СПТ + транспортні засоби, вугілля
Угорщина	Базова: 27% БО; знижені: 5 і 18% БО	СПТ
Фінляндія	Базова: 24% БО; знижені: 0, 10 і 14% БО	СПТ + безалкогольні напої, транспортні засоби, лікарські засоби, упаковка напоїв, відходи
Франція	Базова: 20% БО; знижені: 2,1, 5,5 і 10% БО	СПТ + зернові культури, майнінг, опалення, забруднення, розподіл, збір та видобуток води
Хорватія	Базова: 25% БО; знижені: 5 і 13% БО	СПТ + безалкогольні напої і кава, транспортні засоби на дизельному паливі
Чехія	Базова: 21% БО; знижені: 10 і 15% БО	СПТ
Швеція	Базова: 25% БО; знижені: 6 і 12% БО	СПТ + забруднення
Україна	Базова: 20% БО; знижені: 0, 7 і 14% БО	СПТ + транспортні засоби

Джерело: складено авторами на основі [2]

Примітка: БО – база оподаткування; СПТ – стандартні підакцизні товари

У країнах ЄС базова ставка податку на додану вартість складає приблизно 20 %, причому найнижча базова ставка діє у Люксембурзі (17 %), а найвища – в Угорщині (27 %). Крім того, як зазначають Кміть В. М. і Шугайло Д. О., у всіх європейських країнах зазвичай запроваджено знижені ставки податку на додану вартість на окремі операції:

- з товарами, роботами, послугами у тих сферах діяльності, в яких складно обчислити ПДВ (страхування, фінанси);
- з товарами, роботами, послугами, щодо продуктування яких здійснюється політика державного стимулювання (туризм, транспорт, готельно-ресторанна справа, кінематографія);
- з соціально необхідними товарами (лікарські засоби, медичне обладнання, продукти харчування, сільськогосподарська продукція) [6, с. 312].

Україна, наслідуючи досвід країн ЄС, встановила базову ставку податку на додану вартість у розмірі 20 %, а також знижені ставки: 0,7 % і 14 % – для окремих операцій у пріоритетних галузях національної економіки.

Специфічне акцизне оподаткування в Україні охоплює стандартні європейські підакцизні товари, а також оподаткування автомобілів легкових, кузовів до них, причепів і напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів

для перевезення вантажів [3]. Митом в Україні, як і в країнах ЄС, оподатковуються товари, які ввозяться на митну територію або вивозяться за межі митної території України.

Оскільки непрямі податки входять до ціни продукції, яка виготовляється або реалізовується суб'єктами господарювання, то в кінцевому підсумку вони перекладаються на споживача такої продукції. Тому, на наш погляд, суттєвого впливу на інвестиції підприємств непряме оподаткування не має, хіба що відволікаються оборотні кошти підприємств, які вони могли б спрямувати на короткострокове інвестування.

У країнах ЄС значного поширення набуло майнове оподаткування підприємств, до якого відносять податки на майно, податки на угоди з купівлі-продажу майна та податки за реєстрацію транспортних засобів. Так, у переважній більшості країн ЄС підприємства виступають платниками податків на майно, за виключенням Кіпру та Мальти. У трохи більше половини країн ЄС запроваджено податки на угоди купівлі-продажу майна та податки за реєстрацію транспортних засобів. В Україні майнове оподаткування суб'єктів господарювання представлене тільки справлянням податків з рухомого та нерухомого майна. Окремий податок на угоди купівлі-продажу майна відсутній, тоді як збір за першу реєстрацію транспортного засобу існував з 1 січня 2011 р. по 31 грудня 2014 р. Проте, як зазначає

Письменний В. В., невиконання зазначеним збором регулювальної функції, яка передбачала зниження податкового навантаження на виробників і продавців транспортних засобів, а також фіскальної функції, що пов'язана із наповненням місцевих бюджетів, стало причиною його заміни транспортним податком, який також ані регулювальної, ані фіскальної ефективності немає [7, с. 354].

Крім того, в країнах ЄС існує ціла низка інших податкових платежів із суб'єктів господарювання. Велику групу формують податки на специфічні послуги, серед яких: податок на страхування (Австрія, Бельгія, Данія, Іспанія, Литва, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Франція), пожежний податок (Австрія), податок на казино (Австрія, Данія, Італія, Франція), податок на розваги (Австрія, Італія, Франція), податок на рекламу (Австрія, Естонія, Італія, Франція, Швеція), податок на лотереї (Італія, Латвія, Литва, Словенія, Фінляндія, Франція), податок на ставки та азартні ігри (Австрія, Данія, Естонія, Іспанія, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Польща, Португалія, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Швеція), податок на гральні автомати (Данія, Чехія), податок на безпеку (Франція), телекомунікаційний податок (Угорщина), податок на цифрові послуги (Австрія, Іспанія, Італія, Франція), транспортний податок (Чехія), податок на фінансові операції (Іспанія, Італія, Португалія, Угорщина, Словенія, Франція), податок на внесення додаткового капіталу після реєстрації підприємства (Греція) [2]. В Україні подібних податків для юридичних осіб не запроваджено.

Значну групу податкових платежів, що сплачують підприємства, у країнах ЄС становлять екологічні податки. До них відносять збори за забруднення навколишнього природного середовища (Естонія, Іспанія, Німеччина, Фінляндія, Угорщина, Словенія, Чехія), податок на викиди вуглекислого газу (Австрія, Ірландія, Нідерланди, Португалія, Словенія), податок на утилізацію відходів (Австрія, Литва, Нідерланди, Словенія, Франція), податок за використання пластикових пакетів і упаковок (Греція, Ірландія, Литва, Румунія, Португалія, Угорщина), податок за використання продукції, що забруднює навколишнє природне середовище (батареї, шини, акумулятори, хімічні продукти, електричні та електронні вироби) (Румунія, Португалія, Словенія, Угорщина, Франція), податок на стічні води, використання вуглеводнів та шахт (Іспанія). Однак існують країни ЄС, де екологічне оподаткування не поширилося. Так, у Німеччині, крім зборів з авіапасажирів та екологічних елементів у акцизних податках, екологічні податки не справляються. Аналогічно до підприємств Люксембургу не застосовуються екологічні податки [2]. В Україні екологічне оподаткування представлено єдиним екологічним податком, який сплачується юридичними особами за всі види забруднення навколишнього природного середовища.

Невеликі групи податкових платежів у країнах ЄС формують енергетичні, рентні та адміністративні податкові платежі. Так, до енергетичних податків включають податок на споживання електроенергії (Австрія, Данія, Латвія, Франція), податок на споживання природного газу (Австрія, Франція) та податок на споживання вугілля (Австрія). Енергетичне оподаткування в Україні відсутнє, за винятком енергетичного елементу у специфічному акцизному оподаткуванні. Рентні платежі охоплюють за-

звичай збори за спеціальне використання води (Австрія, Естонія, Латвія, Литва, Португалія) [2]. В Україні група рентних платежів надзвичайно широка й охоплює рентну плату за користування надрами для видобування корисних копалин; рентну плату за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин; рентну плату за користування радіочастотним ресурсом України; рентну плату за спеціальне використання води; рентну плату за спеціальне використання лісових ресурсів; рентну плату за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України.

Серед адміністративних платежів, що сплачують підприємства в країнах ЄС, варто виокремити гербовий збір (Австрія, Бельгія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Німеччина, Португалія, Угорщина, Швеція), реєстраційні збори (за придбання та передачу нерухомості (Бельгія, Італія, Люксембург, Франція), за придбання та передачу гудвілу та акцій (Франція), за придбання та переобладнання легкових автомобілів, будинків на колесах та мотоциклів (Угорщина)), ліцензійні збори на радіо і телебачення (Австрія, Бельгія, Франція), плату за ліцензії на право здійснення окремих видів підприємницької діяльності (Естонія, Латвія, Литва, Португалія), плату за реєстрацію та облік упаковки (Чехія), плату за право забудови (Франція) [2]. Подібні платежі існують і в Україні, проте вітчизняним законодавством вони віднесені до категорії неподаткових.

Існують і інші специфічні податки з юридичних осіб у країнах ЄС, зокрема, продуктовий податок (Угорщина), плата за нагляд за ланцюгом харчування (Угорщина), податок на продукцію з цукру (Данія, Ірландія, Польща, Франція), податок на чисте багатство (Люксембург), роздрібний податок (Польща), мито на франшизи (Італія), внесок на культуру (Угорщина) [2]. До таких особливих податкових платежів в Україні можемо віднести збір за місяця для паркування транспортних засобів.

Огляд податків з юридичних осіб в країнах ЄС і в Україні показує, що вітчизняна система оподаткування досить сприятлива для суб'єктів господарювання (за винятком єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування), адже кількість податків є набагато меншою, ніж в європейських країнах, а їх ставки є помірними.

Відповідно, витрати на адміністрування податків у вітчизняних підприємств набагато менші, ніж у країнах ЄС, що дозволяє їм зекономити фінансові ресурси та спрямувати їх на інвестиційні цілі. Проте уявлення про вплив оподаткування на доходи та інвестиції юридичних осіб надає оцінка податкового навантаження.

Підтримуємо Тимченко О. М., котра вважає, що податкове навантаження на юридичних осіб є часткою сплачених податків, зборів та єдиного соціального внеску у створеній ними чистій доданій вартості [8, с. 179–180]. Тому податкове навантаження на юридичних осіб (ПН_з) можна визначити за формулою:

$$ПН_з = \frac{ПП_{н.о.}}{ЧДВ_{н.о.}} \times 100\%, \quad (1)$$

де $ПП_{ю.о.}$ – податкові платежі з юридичних осіб (включають усі платежі податкового характеру, які сплачують юридичні особи до бюджету);

$ЧДВ_{ю.о.}$ – чиста додана вартість, створена юридичними особами.

Зазначимо, що Паєнтко Т. В. при розрахунку податкового навантаження пропонує не враховувати в сумі сплачених підприємствами податків збори на обов'язкове пенсійне і соціальне страхування [9, с. 170]. Проте, як показує класифікація податків у доходах бюджету, запроваджена у всіх розвинених країнах світу, до їх складу внески на соціальне страхування включаються [10, с. 4]. Крім того, Лункіна Т. І. та Щербина Ю. О. розраховують податкове навантаження на підприємства як відношення загальної суми сплачених

податків до виручки від реалізації [11, с. 656]. Буцька О. Ю. також вважає, що загальна методика оцінки податкового навантаження на мікрорівні має враховувати співвідношення між сумою податкових витрат суб'єктів підприємництва та суми скорегованих доходів (за мінусом непрямих податків) [12, с. 27]. Проте ми підтримуємо Пономарьову Т. В. і Чалу Т. Г., які співвідношення суми податкових платежів підприємства за певний період до обсягу реалізації продукції за той же період визначають не як показник податкового навантаження, а як показник податкоємності реалізації продукції [13, с. 172].

Податкове навантаження на юридичних осіб, розраховане для країн Європи та України у 2011–2020 рр., відображено у табл. 4.

Таблиця 4

Податкове навантаження на юридичних осіб у країнах ЄС і в Україні

Країна	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Україна	41,47	41,90	43,88	33,43	39,23	33,47	33,70	36,82	33,03	33,29
Хорватія	29,69	30,50	31,14	31,37	32,40	32,51	32,90	33,48	33,46	31,81
Угорщина	30,33	32,41	32,36	32,55	32,97	32,73	30,56	29,79	29,37	27,85
Франція	30,47	30,70	31,08	30,99	30,69	30,73	31,50	31,41	30,56	31,08
Естонія	28,70	28,90	28,74	29,20	30,74	31,08	29,98	30,69	31,18	30,59
Кіпр	28,32	28,28	28,79	31,07	30,34	29,76	30,32	30,58	31,15	30,31
Фінляндія	28,92	29,02	29,81	29,09	29,01	29,44	28,55	28,39	28,02	26,93
Італія	28,28	29,23	29,35	29,25	28,67	28,42	28,06	27,95	28,29	27,84
Швеція	26,96	27,27	27,28	26,86	26,79	27,95	27,82	27,87	27,34	27,09
Чехія	26,03	26,54	26,97	25,90	26,34	26,98	27,30	27,33	26,89	25,87
Бельгія	25,94	26,70	26,81	26,53	26,14	25,98	26,65	26,85	25,97	25,26
Болгарія	22,90	23,17	25,33	25,17	25,78	26,10	26,49	25,89	26,71	26,57
Латвія	22,75	22,82	23,48	23,49	23,76	24,85	24,65	25,04	24,22	24,96
Мальта	25,86	25,38	25,06	25,47	23,60	24,16	23,67	23,26	22,38	20,65
Люксембург	24,07	24,41	23,79	23,77	21,30	21,77	22,90	25,09	25,04	23,01
Греція	22,21	21,46	21,81	22,82	22,65	24,76	24,53	25,79	25,61	23,65
Австрія	23,05	23,33	23,55	23,32	23,44	23,50	23,65	23,75	23,69	22,94
Данія	23,27	24,08	22,77	24,39	22,57	23,11	23,08	21,68	24,07	22,94
Словенія	22,36	22,99	23,50	23,26	23,26	23,06	22,64	22,38	22,07	21,18
Португалія	21,43	21,35	21,11	21,81	22,27	22,52	22,86	23,42	23,51	23,44
Словаччина	19,92	19,33	21,12	21,63	21,95	22,01	23,12	23,27	23,92	24,35
Румунія	24,04	23,61	23,21	23,11	23,73	21,62	20,61	16,22	16,11	15,63
Іспанія	18,63	19,00	20,00	20,72	21,07	20,99	21,18	21,53	21,70	22,29

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [14–17]

Протягом досліджуваного періоду загальне податкове навантаження на юридичних осіб в переважній більшості країн ЄС або залишилося приблизно на тому ж самому рівні, або мало тенденцію до зменшення. Винятком став 2020 р., у якому за умов поширення пандемії COVID-19 в окремих країнах ЄС було понижено ставки податку на при-

буток, податку на додану вартість та внесків на соціальне страхування, зокрема в Австрії, Бельгії, Болгарії, Естонії, Іспанії, Італії, Кіпрі, Мальті, Німеччині, Польщі, Португалії, Угорщині, Франції, Хорватії, Чехії [18, с. 674].

Зазначимо, що найменший рівень податкового навантаження на підприємства зазвичай спостерігається

у тих країнах ЄС, де існує значне податкове навантаження на фізичних осіб.

Окрім того, помірний рівень оподаткування суб'єктів господарювання у країнах ЄС, порівняно із оподаткуванням громадян, обумовлений потребою підтримки та стимулювання інвестиційних процесів на рівні під-

приємств, які забезпечують розширене відтворення, зайнятість населення та зростання суспільного добробуту загалом.

За останнє десятиріччя середній показник загального податкового навантаження на юридичних осіб в країнах ЄС і в Україні значно відрізнявся (рис. 1).

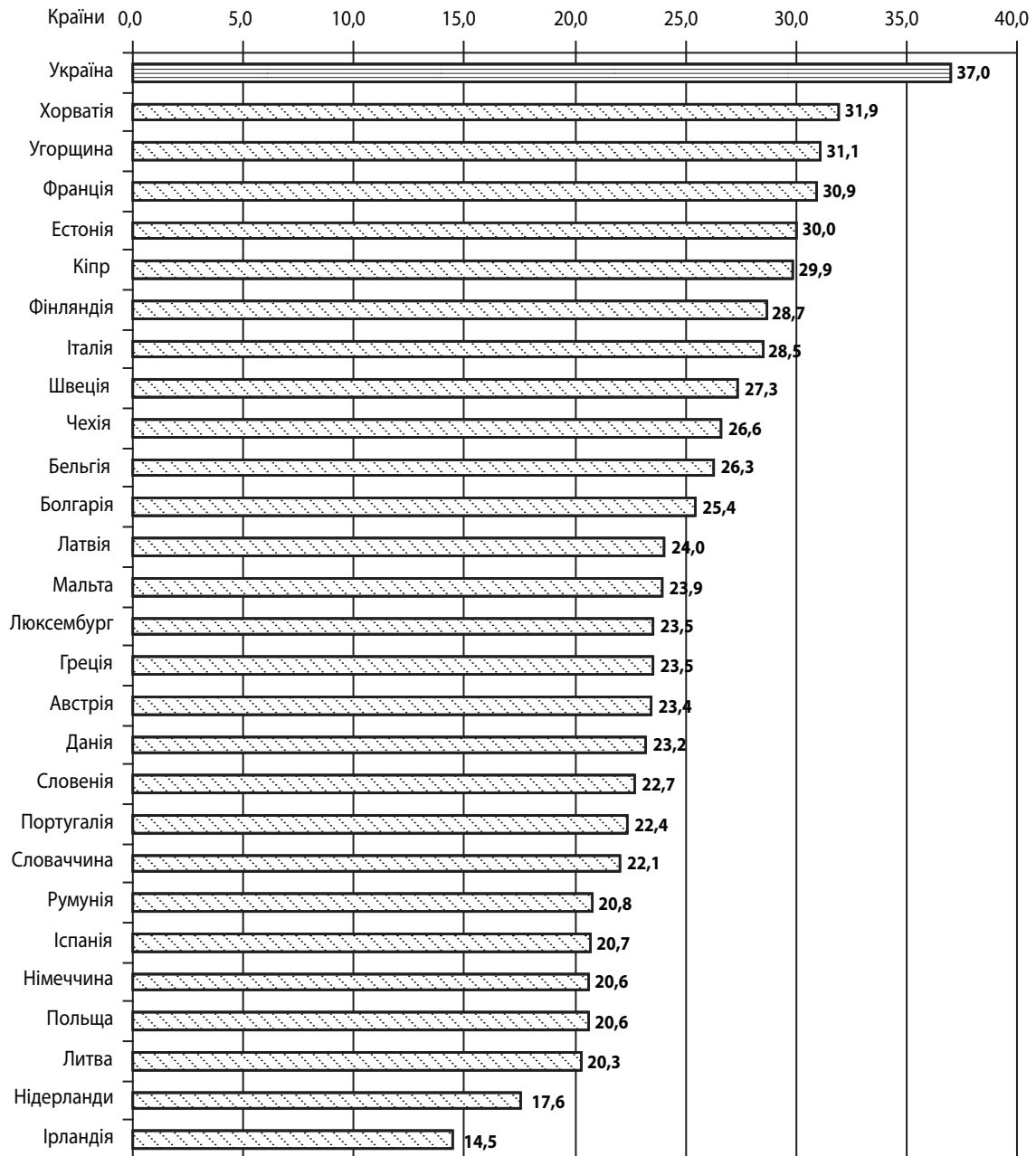

Рис. 1. Середнє податкове навантаження на юридичних осіб в країнах ЄС і в Україні у 2011–2020 рр.

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [14–17]

Серед країн ЄС за останні 10 років до трійки лідерів з найвищим податковим навантаженням входили Хорватія, Угорщина та Франція, тоді як аутсайдерами були Литва, Нідерланди та Італія. При цьому суб'єкти господарювання України у досліджуваному періоді відчували найвищий се-

ред країн ЄС податковий тягар, адже країна найвищий рівень податкового тягара.

У країнах ЄС бюджетні видатки як один із найголовніших елементів фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на мікрорівні використовуються

не в таких масштабах, як податки. Так, капітальні трансферти надаються переважно тим підприємствам, які проводять діяльність у сфері вирішення важливих соціально-економічних та екологічних проблем суспільства. Протягом 2011–2020 рр. середня частка капітальних трансфертів суб'єктам господарювання у загальних видатках бюджету у країнах ЄС і в Україні була невеликою (рис. 2).

В аналізованому періоді в країнах ЄС капітальні трансферти підприємствам активно надавалися у країнах Східної Європи, що стало наслідком їх тривалого перебування в умовах командно-адміністративної економіки, за якої пряма державна підтримка суб'єктів господарювання

була невід'ємним елементом фіскального механізму. Проте лідером у масштабах надання капітальних трансфертів для юридичних осіб була Греція, в якій після тривалої економічної кризи підприємствам необхідна пряма державна підтримка, яку вони отримують у формі субсидій лізингу на придбання нової техніки та іншого обладнання [2].

Загалом у країнах ЄС капітальні трансферти суб'єктам господарювання надаються у формі інвестиційних грантів або інших капітальних трансфертів [19, с. 21]. Інвестиційні гранти охоплюють капітальні трансферти у готівковій або натуральній формі, що надаються підприємствам для фінансування всіх або частини витрат на придбання основних

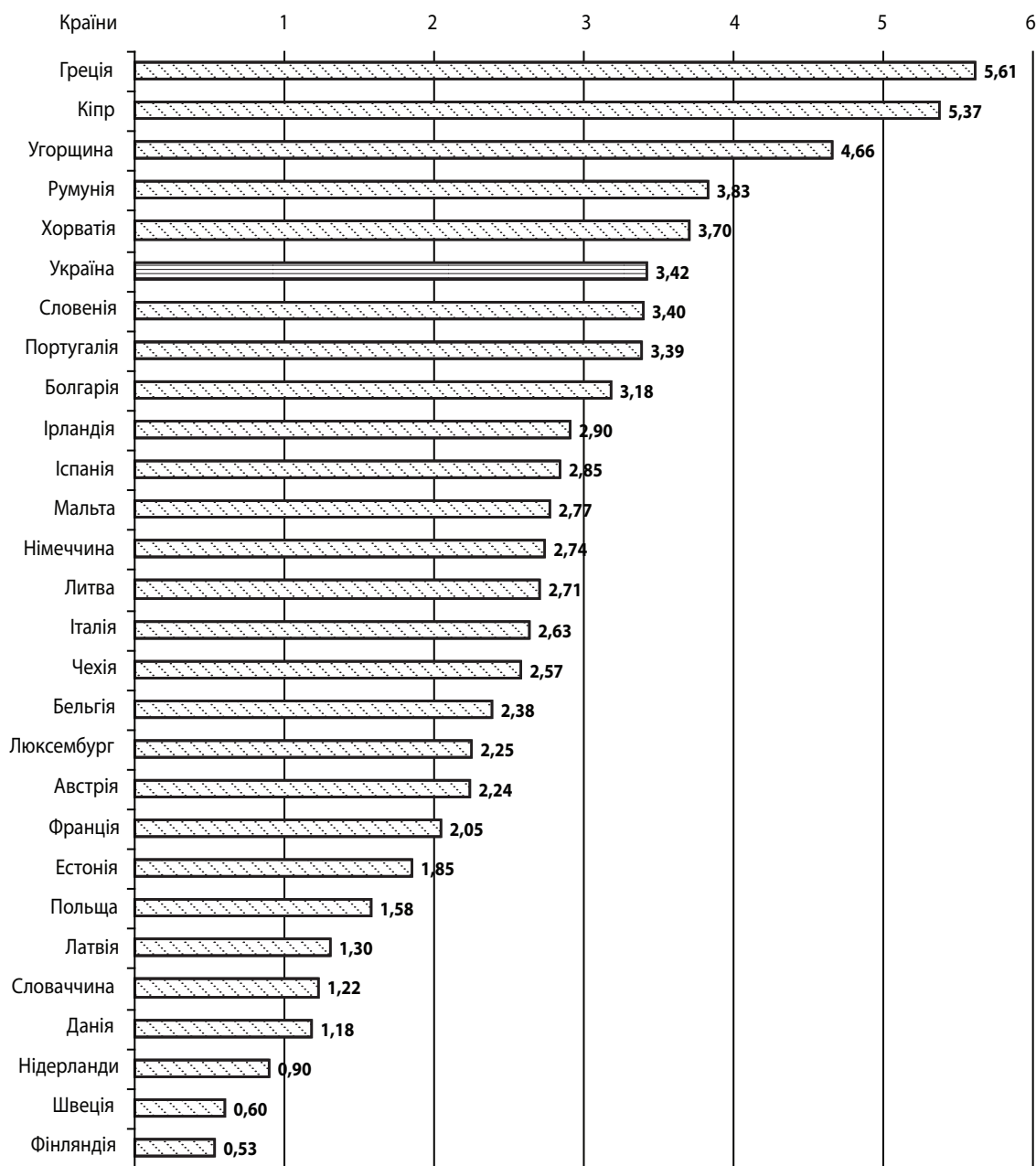

Рис. 2. Середня частка капітальних трансфертів підприємствам у загальних видатках зведеного бюджету в країнах ЄС і в Україні у 2011–2020 рр., %

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [14]

засобів. Інші капітальні трансферти надаються у вигляді внесків у статутні капітали суб'єктів господарювання. Найбільш популярною формою прямої державної підтримки в країнах ЄС є інвестиційні гранти, що зазвичай надаються у межах проектів «зеленої» економіки та спрямовані для підтримки сталого та ефективного використання природних ресурсів, забезпечення охорони навколишнього природного середовища, активної адаптації до зміни клімату та сприяння енергоефективної, низьковуглецевої економіки (Данія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Польща, Словаччина, Фінляндія, Швеція) [20]. Крім того, у Данії, Іспанії та на Мальті інвестиційні гранти спрямовуються на підтримку малих і середніх підприємств для підвищення їх конкурентоспроможності, в Естонії, Люксембурзі, Португалії, Угорщині, Франції та Хорватії – на підтримку підприємств сфери науки, техніки та інновацій [2].

В Україні капітальні трансферти підприємствам не поділяють на окремі форми, проте вони охоплюють: всі капітальні видатки підприємств – одержувачів; внески у статутні капітали суб'єктів господарювання відповідно до законодавства; капітальні видатки закладів фахової передвищої та вищої освіти, наукових установ; закладів фахової передвищої та вищої освіти; закладів охорони здоров'я, що утримуються за рахунок бюджетних коштів [21].

Дослідження показало, що в Україні, як і в інших країнах Східної Європи, порівняно з іншими країнами ЄС спостерігається достатньо висока частка капітальних трансфертів суб'єктів господарювання у загальних видатках зведеного бюджету. Причому ця частка збільшувалася в останні роки через значний рівень зносу основних засобів підприємств, які належать до пріоритетних сфер державної підтримки.

Варто зазначити, що найбільш розвинені країни ЄС активно використовують нарівні із податками інший вагомий елемент фіскального механізму регулювання інвестиційних процесів на мікрорівні, яким виступають державні гарантії. Причому масштаби надання останніх в країнах ЄС значно відрізнялися (рис. 3).

Серед країн ЄС за останні 10 років до трійки лідерів з найвищою часткою гарантованого боргу у сукупному консолідованому державному боргу входили Люксембург, Фінляндія та Данія, тоді як аутсайдерами були Словаччина, Чехія та Литва. У країнах ЄС державні гарантії, як зазначає Карапетян О. М., надаються з метою розширення доступу до кредитних ресурсів суб'єктів господарювання та використовуються для вирішення чотирьох ключових проблем: подолання циклічно обумовленої недоступності банківського кредиту; активізації інвестиційних процесів на окремих підприємств, які мають стратегічне значення для економіки; забезпечення доступності кредитування для малих і середніх підприємств та зниження високих інвестиційних ризиків великих проектів, насамперед інфраструктурних [24, с. 121].

В Україні практика надання державних гарантії за кредитами суб'єктів господарювання значно поширеніша, ніж в інших країнах Східної Європи. Однак значна частка гарантованого боргу у сукупному консолідованому державному боргу не є свідченням активного використання державних гарантії для активізації інвестиційних процесів

на мікрорівні. Адже в Україні, як стверджує Косенюк Ю. І., надання державних гарантії історично охоплювало великі підприємства, які належали державі або олігархам, супроводжувалося корупційними скандалами та дефолтами [25, с. 106]. Крім того, Карапетян О. М. додає, що значна частка кредитних ресурсів, отриманих в результаті застосування державних гарантії, спрямовувалась не на реалізацію інвестиційних проектів, а для вирішення проблем з раніше накопиченими боргами та фінансування державних закупівель й основних засобів, що не мали жодного інвестиційного спрямування [24, с. 124]. Надання державних гарантії державним підприємствам взагалі логічно не виправдане, адже за такого підходу держава фактично сама собі надавала гарантії, що викривляло правильне відображення реального обсягу бюджетного дефіциту й державного боргу країни. Для усунення проблем використання державних гарантії для активізації інвестиційного розвитку суб'єктів господарювання в Україні необхідно насамперед усунути яскраво виражений імперативний порядок їх надання та нерівність учасників. Також, як наголошують Дмитрик О. О. і Токарева К. О., потрібно чітко закріпити критерії, які дозволятимуть владним суб'єктам надавати відповідні преференції підприємствам на отримання таких гарантії (наприклад, пріоритетність відповідної галузі для держави на певний період) та забезпечити реалізацію всіх умов надання гарантії як істотних й усунути, так би мовити формальне їх виконання [26, с. 58].

У контексті оцінки впливу фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання, нами проведено кореляційно-регресійний аналіз. Для побудови регресійної моделі обрано чотири основні параметри, що розглядаються як ключові фактори впливу на інвестиції підприємств (Y), а саме: податкові платежі, сплачені юридичними особами (X_1), податкове навантаження на юридичних осіб (X_2), капітальні трансферти, надані підприємствам (X_3) та державні гарантії, надані суб'єктам господарювання (X_4). Кореляційно-регресійний аналіз здійснювався на основі фактичних даних за період 2011–2020 рр. за допомогою MS Excel, а його результати відображено у табл. 5.

У рівнянні регресії константа оцінює вплив інших (не врахованих у рівнянні) факторів на результат Y . Коефіцієнти b_1 , b_2 , b_3 та b_4 вказують, що зі зростанням X_1 або X_2 або X_3 або X_4 на 1, Y збільшується (зменшується) на певне число. У переважній більшості країн ЄС (крім Кіпру, Люксембургу й Франції) та в Україні коефіцієнт b_1 засвідчив, що зростання податкових платежів, сплачених підприємствами, призводить до зростання їх інвестицій. Зазначене обумовлене тим, що зазвичай збільшення податкових надходжень від суб'єктів господарювання пов'язане зі зростанням їх чистої доданої вартості, а отже, приріст останньої позитивно впливає на масштаби інвестування. В Україні зростання податків, сплачених юридичними особами, на 1 грн зумовлює зростання їх інвестицій на 0,96 грн. У половині країн ЄС та в Україні коефіцієнт b_2 показав, що зростання податкового навантаження на підприємства призводить до зменшення їх інвестицій. Ця ситуація є цілком логічною, адже підвищення податкового тиску на суб'єктів господарювання супроводжується зменшенням їхніх доходів, а отже, і спроможністю до інвестування. Так, в Україні

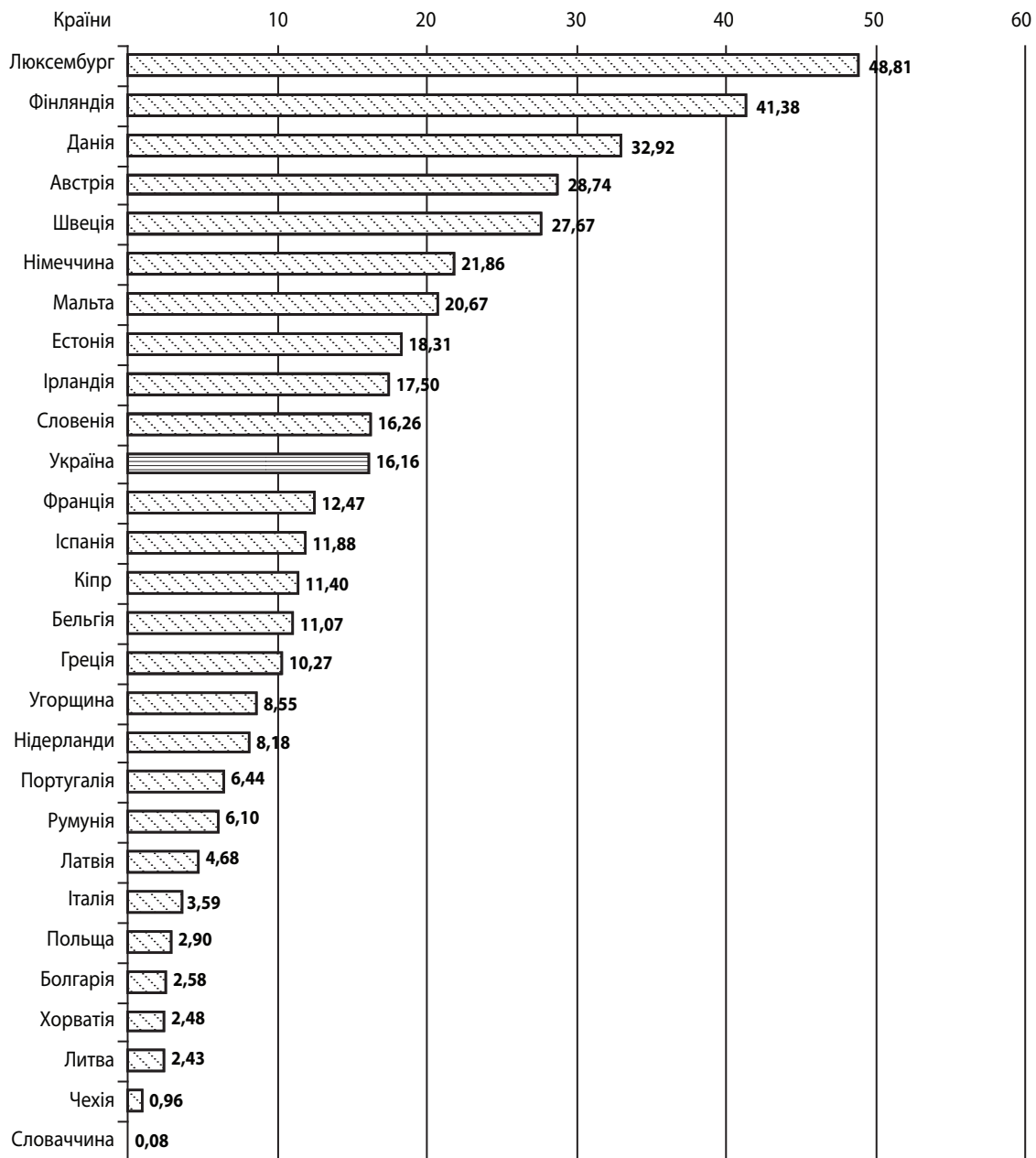

Рис. 3. Середня частка гарантованого боргу у сукупному консолідованому державному боргу в країнах ЄС і в Україні у 2011–2020 рр., %

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [22; 23]

збільшення податкового навантаження на фізичних осіб на 1 % зумовлює скорочення їх інвестицій на 3579,13 грн. Проте кореляційно-регресійний аналіз показав, що в іншій половині країн ЄС рівень податкового навантаження та масштаби інвестування майже не пов'язані. Така ситуація свідчить про те, що податковий тягар не є обтяжливим для юридичних осіб і суттєво на інвестиційну активність останніх не впливає. У переважній більшості країн ЄС (крім Бельгії, Данії, Мальти, Німеччини), на відміну від України, коефіцієнт b_3 показав, що зростання капітальних трансфертів, наданих окремим підприємствам, не впливає на загальний розвиток інвестиційних процесів на мікро-

рівні. Однак в Україні збільшення капітальних трансфертів для підприємств на 1 грн зумовлює скорочення загального обсягу інвестицій юридичних осіб на 1,71 грн. Зазначене може бути обумовлено викривленням конкурентних умов здійснення інвестиційної діяльності через надання державної підтримки одним підприємствам і нівелюванням інвестиційних потреб інших. У більшості країн ЄС (за виключенням Італії, Латвії, Люксембургу, Мальти, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Словаччини, Хорватії, Чехії, Швеції) та в Україні коефіцієнт b_4 засвідчив, що зростання наданих підприємствам державних гарантій значно впливає на стимулювання їхньої інвестиційної діяльності. В решті країн

Таблиця 5

Регресійна модель впливу складових фіскального механізму на інвестиції підприємств у країнах ЄС і в Україні у 2011–2020 рр.*

Країна	Рівняння регресії	Коефіцієнт парної кореляції між			
		X ₁ i Y	X ₂ i Y	X ₃ i Y	X ₄ i Y
Австрія	$Y = 61381,82 + 1,32X_1 - 4689,66X_2 + 0,30X_3 + 0,05X_4$	0,98 (с)	0,38 (нс)	-0,57 (п)	-0,71 (с)
Бельгія	$Y = 76078,16 + 0,82X_1 - 3727,25X_2 - 0,77X_3 + 0,19X_4$	0,96 (с)	-0,32 (нс)	-0,89 (с)	-0,73 (с)
Болгарія	$Y = 15642,56 + 0,76X_1 - 751,36X_2 - 0,05X_3 + 2,98X_4$	0,86 (с)	0,48 (нс)	0,08 (н)	-0,63 (п)
Греція	$Y = 3488,71 + 0,34X_1 - 219,03X_2 - 0,01X_3 - 0,028X_4$	0,70 (с)	0,73 (с)	-0,837 (с)	-0,59 (п)
Данія	$Y = 451635,34 + 1,48X_1 - 33696,82X_2 - 0,04X_3 - 0,10X_4$	0,86 (с)	-0,35 (нс)	-0,47 (нс)	0,82 (с)
Естонія	$Y = 9286,99 + 0,66X_1 - 369,04X_2 + 7,45X_3 + 1,15X_4$	0,78 (с)	0,43 (нс)	0,49 (нс)	0,82 (с)
Ірландія	$Y = -166552,93 + 8,33X_1 - 3406,61X_2 - 3,32X_3 + 0,39X_4$	0,92 (с)	0,84 (с)	0,31 (нс)	-0,67 (п)
Іспанія	$Y = -21964,53 + 1,12X_1 - 3326,56X_2 - 0,02X_3 + 0,003X_4$	0,99 (с)	0,83 (с)	-0,47 (нс)	-0,88 (с)
Італія	$Y = 447546,78 + 0,69X_1 - 20270,47X_2 - 0,35X_3 + 0,06X_4$	0,70 (с)	-0,83 (с)	0,17 (н)	0,13 (н)
Кіпр	$Y = -2034,88 - 0,26X_1 + 204,57X_2 - 0,46X_3 - 0,46X_4$	0,46 (нс)	0,18 (н)	-0,51 (п)	-0,71 (с)
Латвія	$Y = 10491,85 + 0,86X_1 - 499,16X_2 - 0,49X_3 + 1,29X_4$	0,66 (п)	0,36 (нс)	-0,10 (н)	0,09 (н)
Литва	$Y = 7006,46 + 1,42X_1 - 543,58X_2 + 0,34X_3 - 3,89X_4$	0,59 (п)	-0,35 (нс)	-0,51 (п)	0,73 (с)
Люксембург	$Y = 1114,42 + 0,01X_1 + 158,69X_2 - 1,24X_3 + 0,13X_4$	0,35 (нс)	0,39 (нс)	0,01 (н)	0,22 (н)
Мальта	$Y = 300,32 + 0,33X_1 - 12,50X_2 + 0,29X_3 - 0,29X_4$	0,94 (с)	-0,78 (с)	0,70 (с)	-0,30 (нс)
Нідерланди	$Y = 281532,30 + 1,77X_1 - 22736,13X_2 + 0,74X_3 - 0,15X_4$	0,72 (с)	0,64 (п)	-0,22 (н)	-0,35 (нс)
Німеччина	$Y = -122988,14 + 0,81X_1 - 908,65X_2 + 0,63X_3 + 0,058X_4$	0,99 (с)	0,01 (н)	0,88 (с)	0,03 (н)
Польща	$Y = 387044,37 + 0,73X_1 - 20130,69X_2 - 1,33X_3 - 0,49X_4$	0,91 (с)	0,71 (с)	0,12 (н)	0,40 (нс)
Португалія	$Y = -33418,24 + 0,87X_1 + 839,80X_2 + 0,14X_3 + 0,20X_4$	0,98 (с)	0,95 (с)	0,10 (н)	-0,62 (п)
Румунія	$Y = 156737,92 + 0,24X_1 - 3405,11X_2 - 0,44X_3 - 0,55X_4$	0,60 (п)	-0,81 (с)	0,34 (нс)	0,57 (п)
Словаччина	$Y = 12246,48 + 0,72X_1 - 620,08X_2 + 3,43X_3 - 28,47X_4$	0,70 (с)	0,64 (п)	0,19 (н)	-0,22 (н)
Словенія	$Y = -397,57 + 1,06X_1 - 218,32X_2 + 0,07X_3 + 0,32X_4$	0,91 (с)	-0,75 (с)	-0,30 (н)	0,65 (п)
Угорщина	$Y = 6698862,15 + 0,77X_1 - 299843,17X_2 - 1,16X_3 + 0,58X_4$	0,93 (с)	-0,79 (с)	0,61 (п)	0,72 (с)
Україна	$Y = 121036,48 + 0,96X_1 - 3579,13X_2 - 1,71X_3 - 0,07X_4$	0,99 (с)	0,70 (с)	0,91 (с)	0,83 (с)
Фінляндія	$Y = 27207,50 + 1,24X_1 - 2057,89X_2 + 4,97X_3 - 0,23X_4$	0,89 (с)	-0,77 (с)	-0,60 (п)	0,61 (п)
Франція	$Y = 332333,33 + 0,86X_1 - 19155,07X_2 + 0,25X_3 + 0,04X_4$	0,33 (нс)	0,40 (нс)	0,64 (п)	0,50 (п)
Хорватія	$Y = -17309,30 + 0,47X_1 + 347,65X_2 + 0,41X_3 + 0,71X_4$	0,96 (с)	0,84 (с)	0,26 (н)	-0,01 (н)
Чехія	$Y = 271083,83 + 0,70X_1 - 9096,76X_2 + 0,22X_3 - 2,16X_4$	0,99 (с)	0,39 (нс)	-0,38 (нс)	-0,40 (нс)
Швеція	$Y = 529281,16 + 0,81X_1 - 21959,04X_2 + 0,16X_3 - 0,17X_4$	0,99 (с)	0,45 (нс)	0,56 (п)	0,45 (нс)

Джерело: розраховано та складено автором на основі [14–17; 22; 23; 27–29]

*Примітка: с – сильний зв'язок; п – помірний зв'язок; нс – несильний зв'язок; н – низький зв'язок

масштаби наданих державних гарантій для юридичних осіб настільки незначні, що суттєвого впливу на інвестиції здійснювати не могли. В Україні зростання масштабів державних гарантій, що надаються суб'єктам господарювання на 1 грн, призводить до скорочення їх інвестицій на 0,07 грн. Така ситуація є цілком виправданою, адже державні гарантії для підприємств надавалася частіше відповідно до політичного впливу, а не відповідно до інвестиційних потреб національної економіки.

Додамо, що в багатьох країнах ЄС розраховані коефіцієнти парної кореляції засвідчили про сильний або помірний лінійний зв'язок між масштабами податкових платежів, сплачених підприємствами, та обсягами їх інвестицій, що підтверджено статистично значущими t-критеріями Стюдента. Обчислені коефіцієнти парної кореляції показали здебільшого помірний, несильний або низький зв'язок між податковим навантаженням на юридичних осіб та масштабами їх інвестицій, обсягами капітальних трансфертів,

наданих підприємствам, та рівнем їх інвестування, обсягами наданих суб'єктам господарювання державних гарантій та масштабами їх інвестицій, що підтверджено переважно статистично незначущими *t*-критеріями Стюдента. Водночас статистична значущість *t*-критеріїв Стюдента для України свідчить про те, що усі елементи фіскального механізму мають значний вплив на інвестиційний розвиток підприємств.

Якщо факторні ознаки різні за своєю сутністю та (або) мають різні одиниці виміру, як у випадку податкового навантаження на юридичних осіб (що вимірюється у відсотках), та інвестиціями підприємств (що вимірюються грошовими одиницями), тоді коефіцієнти регресії *b_j* при різних факторах є непорівнянними. Тому рівняння регресії доповнюють сумірними показниками тісноти зв'язку факторів з результативним показником, що дозволяють ранжувати фактори за силою впливу на результат. До таких

показників тісноти зв'язку відносять, насамперед, приватні коефіцієнти еластичності.

Ці коефіцієнти показують, наскільки відсотків у середньому змінюється ознака-результат *Y* зі збільшенням ознаки-фактору *X_j* на 1 % від свого середнього рівня при фіксованому стані інших факторів моделі. Також об'єктивну оцінку тісноти зв'язку факторів із результативним показником дає коефіцієнт детермінації. Чим ближче значення цього коефіцієнта до 1, тим більше рівняння регресії пояснює поведінку результативного показника *Y*.

Результати розрахунків показників тісноти зв'язку між податковими платежами, сплаченими підприємствами (*X₁*), податковим навантаженням на юридичних осіб (*X₂*), капітальними трансфертами для підприємств (*X₃*) та державними гарантіями, наданими суб'єктам господарювання (*X₄*) та інвестиціями підприємств (*Y*) відображено у табл. 6.

Таблиця 6

Показники тісноти зв'язку факторів (складових фіскального механізму) на результат (інвестиції підприємств) у країнах ЄС і в Україні у 2011–2020 рр.*

Країна	Коефіцієнти еластичності				Коефіцієнт детермінації
	Вплив <i>X₁</i> на <i>Y</i>	Вплив <i>X₂</i> на <i>Y</i>	Вплив <i>X₃</i> на <i>Y</i>	Вплив <i>X₄</i> на <i>Y</i>	
1	2	3	4	5	6
Австрія	1,81 (з)	-2,05 (з)	0,02 (нз)	0,07 (нз)	0,99 (в)
Бельгія	1,26 (з)	-1,52 (з)	-0,06 (нз)	0,14 (нз)	0,99 (в)
Болгарія	1,16 (з)	-1,37 (з)	-0,01 (нз)	0,09 (нз)	0,93 (в)
Греція	1,27 (з)	-0,52 (нз)	-0,0 (нз)	-0,09 (нз)	0,64 (с)
Данія	2,36 (з)	-2,98 (з)	-0,01 (нз)	-0,10 (нз)	0,99 (в)
Естонія	1,05(з)	-3,08 (з)	0,32 (нз)	0,12 (нз)	0,94 (в)
Ірландія	3,91 (з)	-0,69 (нз)	-0,11 (нз)	0,19 (нз)	0,88 (в)
Іспанія	1,63 (з)	-0,48 (нз)	-0,01 (нз))	0,01 (нз)	0,99 (в)
Італія	1,81 (з)	-3,50 (з)	-0,05 (нз)	0,03 (нз)	0,97 (в)
Кіпр	-0,86 (нз)	3,91 (з)	-0,13 (нз)	-0,62 (нз)	0,68 (с)
Мальта	1,73 (з)	-0,73 (нз)	0,08 (нз)	-0,81 (нз)	0,98 (в)
Латвія	1,26 (з)	-3,28 (з)	-0,02 (нз)	0,17 (нз)	0,75 (в)
Литва	2,10 (з)	-2,27 (з)	0,03 (нз)	-0,30 (нз)	0,99 (в)
Люксембург	0,03 (нз)	0,73 (нз)	-0,13 (нз)	0,15 (нз)	0,36 (п)
Нідерланди	2,52 (з)	-5,03 (з)	0,03 (нз)	-0,07 (нз)	0,66 (с)
Німеччина	1,24 (з)	-0,05 (нз)	0,07 (нз)	0,07 (нз)	0,99 (в)
Польща	1,31 (з)	-2,17 (з)	-0,09 (нз)	-0,07 (нз)	0,98 (в)
Португалія	1,55 (з)	0,92 (нз)	0,02 (нз)	0,15 (нз)	0,98 (в)
Румунія	0,32 (нз)	-0,68 (нз)	-0,05 (нз)	-0,10 (нз)	0,73 (в)
Словаччина	1,09 (з)	-1,26 (з)	0,13 (нз)	-0,09 (нз)	0,78 (в)
Словенія	1,85 (з)	-1,07 (з)	0,01 (нз)	0,29 (нз)	0,96 (в)
Україна	1,15 (з)	-0,24 (нз)	-0,10 (нз))	-0,03 (нз)	0,99 (в)
Угорщина	1,43 (з)	-1,79 (з)	-0,19 (нз)	0,27 (нз)	0,99 (в)
Фінляндія	2,59 (з)	-2,28 (з)	0,12 (нз)	-0,47 (нз)	0,97 (в)
Франція	1,85 (з)	-2,06 (з)	0,02 (нз)	0,04 (нз)	0,99 (в)

1	2	3	4	5	6
Хорватія	0,98 (нз)	0,24 (нз)	0,06 (нз)	0,10 (нз)	0,97(в)
Чехія	1,00 (з)	-0,30 (нз)	0,01 (нз)	-0,05 (нз)	0,99 (в)
Швеція	1,21 (з)	-0,85 (з)	0,01 (нз)	-0,12 (нз)	0,99 (в)

Джерело: розраховано та складено авторами на основі [14–17; 22; 23; 27–29]

*Примітка: з – значний вплив; нз – незначний вплив; в – високе значення; с – суттєве значення; п – помірне значення; с – слабе значення

У 2011–2020 рр. приватний коефіцієнт еластичності для визначення тісноти зв'язку між податковими платежами, сплаченими юридичними особами, та їхніми інвестиціями у майже всіх країнах ЄС (за винятком Кіпру, Люксембургу, Румунії й Хорватії) та в Україні показав, що при зміні фактору X_1 на 1 % результативний показник зміниться на більше ніж 1 %, тобто його вплив є суттєвим. Для України зростання сплачених підприємствами податкових платежів на 1 % призводить до зростання їхніх інвестицій на 1,15 %.

Приватний коефіцієнт еластичності для визначення тісноти зв'язку між податковим навантаженням на юридичних осіб та їхніми інвестиціями у дещо більше половини країн ЄС та в Україні засвідчив, що при зміні фактору X_2 на 1 % результативний показник зміниться на більше ніж 1 %, тобто його вплив є суттєвим.

Для України збільшення податкового навантаження на юридичних осіб на 1 % призводить до зменшення їхніх інвестицій тільки на 0,24 %, отже, вплив є несуттєвим. Приватні коефіцієнти еластичності для визначення тісноти зв'язку між капітальними трансфертами для підприємств та їхніми інвестиціями, а також між державними гарантіями, наданими суб'єктам господарювання, та їхніми інвестиціями у всіх країнах ЄС та в Україні засвідчили, що при зміні факторів X_3 та X_4 на 1 % результативний показник зміниться на менше ніж 1 %, тобто їх вплив є несуттєвим.

Виявлено, що значення коефіцієнта детермінації для більшості країн ЄС є високим, тобто у досліджуваній ситуації значний відсоток загальної варіабельності Y пояснюється зміною факторів X_j . Для України значення коефіцієнта детермінації є також високим, відповідно, 99 % загальної зміни інвестицій підприємств залежить від впливу складових фіскального механізму, а решта змін пояснюється впливом зовсім інших факторів.

Висновки. У країнах ЄС ключовим елементом фіскального механізму, який здатен впливати на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання, виступають податки. Незважаючи на велику кількість податкових платежів, які сплачуються підприємствами, загальний рівень податкового навантаження на юридичних осіб у країнах ЄС порівняно із податковим тягарем, що несуть фізичні особи, є невеликим. Україна порівняно з країнами ЄС мала у 2011–2020 рр. найвищий рівень податкового навантаження на підприємства. Вагомими складовими фіскального механізму, здатними чинити вплив на інвестиційні процеси на мікрорівні, слугують капітальні трансферти та державні гарантії для суб'єктів господарювання. Проте останні надаються окремим підприємствам, тому регулювати інвести-

ційну активність усіх юридичних осіб у державі не можуть.

Як засвідчив кореляційно-регресійний аналіз, складові фіскального механізму здійснюють різний вплив на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС. В Україні такий вплив також спостерігається, проте він є значним лише в частині обсягів сплачених підприємствами податкових платежів, а в частині податкового навантаження, масштабів надання капітальних трансфертів і державних гарантії для юридичних осіб є незначним і негативним. Тому перспективи подальших наукових розвідок полягають у пошуку шляхів нівелювання негативного впливу складових фіскального механізму на інвестиції підприємств в Україні, для чого необхідно вивчати та використовувати досвід країн ЄС щодо впровадження різноманітних податкових пільг, які стимулюють інвестиційну активність суб'єктів господарювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Руденко В. В. Ідентифікація функціональних складових фіскального механізму регулювання інвестиційного розвитку національної економіки. *Економіка та держава*. 2020. № 7. С. 73–78.
2. Worldwide Tax Summaries Online. *PricewaterhouseCoopers International Limited*. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#top>
4. Амбрик Л. П. Вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування спрощених систем оподаткування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 15. С. 28–33.
5. Макаренко А. П., Нікулін А. В. Оцінка реформування єдиного соціального внеску в Україні. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С. 15–18.
6. Кміть В. М., Шугайло Д. О. Зарубіжний досвід справляння ПДВ і доцільність його застосування в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2017. Вип. 5 (05). С. 311–316.
7. Письменний В. В. Зміна механізму справляння збору за першу реєстрацію транспортного засобу: екологічний підхід. *Вісник Кіровоградського національного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2013. Вип. 24. С. 349–355.
8. Динаміка податкового навантаження в Україні в контексті реалізації податкової реформи / за ред. Т. І. Єфименко, А. М. Соколовської. Київ: ДНУ «Академія фінансового управління», 2013. 494 с.
9. Паєнко Т. В. Теоретичні аспекти визначення рівня податкового навантаження. *Наукові записки. Серія: «Економіка»*. 2008. Вип. 10. Ч. 1. С. 165–172.
10. Revenue Statistics: interpretative guide. Paris: OECD, 2021. 29 p. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/oecd-classification-taxes-interpretative-guide.pdf>

11. Лункіна Т. І., Щербина Ю. О. Вплив податкового навантаження на фінансові результати підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 654–656.

12. Буцька О. Ю. Методика оцінки податкового навантаження: порівняльний аналіз. *Агросвіт*. 2013. № 4. С. 25–27.

13. Пономарьова Т. В., Чала Т. Г. Особливості формування системи статистичних показників дослідження оподаткування й визначення податкового навантаження в Україні. *Соціальна економіка*. 2016. № 1. С. 168–175.

14. Government revenue, expenditure and main aggregates. *Eurostat*. URL: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

15. Gross value added and income by A*10 industry breakdowns. *Eurostat*. URL: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

16. Статистичний збірник. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik>

17. Економічна статистика / Національні рахунки. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

18. Rudenko V., Pohrishchuk H., Moskvichova O., Bilyi M. Transformation of the Fiscal Mechanism of EU Member States and Ukraine During the Covid-19 Pandemic: from Consumption Supporting of to Investment Stimulation. *WSEAS Transactions on Environment and Development*. 2022. Vol. 18. P. 671–685.

DOI: 10.37394/232015.2022.18.64

19. Government finance statistics guide. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2014. 95 p.

20. National and local grants and subsidies. *Circular City Funding Guide*. URL: <https://www.circularcityfundingguide.eu/funding-types-and-their-applicability/grants-and-subsidies/national-and-local-grants-and-subsidies/>

21. Інструкція щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету: Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12#Text>

22. Government guarantees. *Eurostat*. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_cl_guar&lang=en

23. Government deficit/surplus, debt and associated data. *Eurostat*. URL: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

24. Карапетян О. М. Міжнародний досвід надання державних гарантій підприємствам: сучасні детермінанти та вплив на фінансову безпеку держави. *Сучасні підходи до управління підприємством*. 2016. № 1. С. 114–127.

25. Косенюк Ю. І. Фінансова підтримка кредитуванню малого та середнього бізнесу шляхом державних гарантій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 104–110.

26. Дмитрик О. О., Токарева К. О. Державні та місцеві гарантії як форми державної підтримки суб'єктів господарювання. *Право та інноваційне суспільство*. 2019. № 2 (13). С. 53–61.

27. Investment share of GDP by institutional sectors. *Eurostat*. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_11/default/table

28. Економічна статистика / Економічна діяльність / Капітальні інвестиції. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

29. Грошово-кредитна статистика // Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

REFERENCES

Ambryk, L. P. "Vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid funkcionuvannia sproshchennykh system opodatkuvannia" [Domestic and Foreign Experience of the Operation of Simplified Taxation Systems]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15 (2015): 28-33.

Butska, O. Yu. "Metodyka otsinky podatkovoho navantazhennia: porivnialnyi analiz" [Methodology for Assessing the Tax Burden: A Comparative Analysis]. *Ahrosvit*, no. 4 (2013): 25-27.

Dmytryk, O. O., and Tokarieva, K. O. "Derzhavni ta mistsevi harantii yak formy derzhavnoi pidtrymky subiektiv hospodariuvannia" [State and Local Guarantees as Forms of State Support for Business Entities]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*, no. 2(13) (2019): 53-61.

Dynamika podatkovoho navantazhennia v Ukraini v konteksti realizatsii podatkovoi reformy [The Dynamics of the Tax Burden in Ukraine in the Context of the Implementation of the Tax Reform]. Kyiv: DNNU «Akademiia finansovoho upravlinnia», 2013.

"Ekonomichna statystyka / Ekonomichna diialnist / Kapitalni investytsii" [Economic Statistics / Economic Activity / Capital Investments]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Ekonomichna statystyka / Natsionalni rakhunki" [Economic Statistics / National Accounts]. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

"Government deficit/surplus, debt and associated data". *Eurostat*. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

"Government guarantees". *Eurostat*. https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_cl_guar&lang=en

"Government revenue, expenditure and main aggregates". *Eurostat*. <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

"Gross value added and income by A*10 industry breakdowns". *Eurostat*. <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

Government finance statistics guide. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2014.

"Hroshovo-kredytna statystyka" [Monetary and Credit Statistics]. *Natsionalnyi bank Ukrainy*. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

"Investment share of GDP by institutional sectors". *Eurostat*. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_08_11/default/table

Karapetian, O. M. "Mizhnarodnyi dosvid nadannia derzhavnykh harantii pidpriemstvam: suchasni determinanty ta vplyv na finansovu bezpeku derzhavy" [International Experience of Providing State Guarantees to Enterprises: Modern Determinants and Impact on the Financial Security of the State]. *Suchasni pidkhody do upravlinnia pidpriemstvom*, no. 1 (2016): 114-127.

Kmit, V. M., and Shuhailo, D. O. "Zarubizhnyi dosvid spravliannia PDV i dotsilnist yoho zastosuvannia v Ukraini" [Foreign Experience of VAT Administration and the Expediency of its Application in Ukraine]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 5(05) (2017): 311-316.

Koseniuk, Yu. I. "Finanova pidtrymka kredyтуvanniu maloho ta serednyoho biznesu shliakhom derzhavnykh harantii" [Financial Support for Lending to Small and Medium-sized Businesses Through State Guarantees]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 16 (2016): 104-110.

[Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#top>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12#Text>

Lunkina, T. I., and Shcherbyna, Yu. O. "Vplyv podatkovoho navantazhennia na finansovi rezultaty pidpriemstva" [The Influence of the Tax Burden on the Financial Results of the Enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 5 (2015): 654-656.

Makarenko, A. P., and Nikulin, A. V. "Otsinka reformuvannia yedynoho sotsialnoho vnesku v Ukraini" [Evaluation of the Reform of the Single Social Contribution in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 1 (2017): 15-18.

"National and local grants and subsidies". Circular City Funding Guide. <https://www.circularcityfundingguide.eu/funding-types-and-their-applicability/grants-and-subsidies/national-and-local-grants-and-subsidies/>

Paientko, T. V. "Teoretychni aspekty vyznachennia rinvia podatkovoho navantazhennia" [Theoretical Aspects of Determining the Level of the Tax Burden]. *Naukovi zapysky. Serii: «Ekonomika»*, vol. 1, no. 10 (2008): 165-172.

Ponometryova, T. V., and Chala, T. H. "Osoblyvosti formuvannia systemy statystychnykh pokaznykiv doslidzhennia opodatkuvannia i vyznachennia podatkovoho navantazhennia v Ukraini" [Peculiarities of Forming a System of Statistical Indicators of Taxation Research and Determining the Tax Burden in Ukraine]. *Sotsialna ekonomika*, no. 1 (2016): 168-175.

Pysmennyi, V. V. "Zmina mekhanizmu spravliannia zboru za pershu reiestratsiiu transportnoho zasobu: ekolohichniy pidkhid" [Change in the Mechanism of Payment of the Fee for the First Registration of a Vehicle: An Ecological Approach]. *Visnyk Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, no. 24 (2013): 349-355.

"Revenue Statistics: interpretative guide". Paris: OECD, 2021. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/oecd-classification-taxes-interpretative-guide.pdf>

Rudenko, V. et al. "Transformation of the Fiscal Mechanism of EU Member States and Ukraine During the Covid-19 Pandemic: from Consumption Supporting of to Investment Stimulation". *WSEAS Transactions on Environment and Development*, vol. 18 (2022): 671-685.

DOI: 10.37394/232015.2022.18.64

Rudenko, V. V. "Identyfikatsiia funktsionalnykh skladovykh fiskalnoho mekhanizmu rehuliuвання investytsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky" [Identification of Functional Components of the Fiscal Mechanism of Regulation of Investment Development of the National Economy]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 7 (2020): 73-78.

"Statystychnyi zbirnyk" [Statistical Collection]. Ministerstvo finansiv Ukrainy. <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnyk>

"Worldwide Tax Summaries Online". PricewaterhouseCoopers International Limited. <https://taxsummaries.pwc.com/>

Стаття надійшла до редакції 06.05.2022 р.